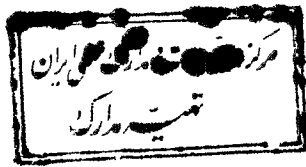

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۳۷۵ / ۱ / ۲۰

دانشگاه فردوسی مشهد

دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی

گروه جغرافیا

پایان نامه تحصیلی دوره کارشناسی ارشد جغرافیا

موضوع

توانمهای محیطی و نقش آنها در توسعه روستایی

شهرستان رامسیر

(دهستانهای سخت سر - چهل شهیدان - جنت رودبار و اشکور)

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر علی پورفیکوئی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر عزت اله مافی

نگارش:

علیرضا پورشیخیان

سال ۱۳۷۵

نام خانوادگی دانشجو: پور شیخیان	نام: علیرضا
عنوان پایان نامه:	
توانهای محیطی و نقش آنها در توسعه روستایی شهرستان رامسر	
دهستانهای سخت سر - چهل شهیدان - جنت رودبار و اشکور	
استاد راهنما: دکتر علی پور فیکوئی	استاد مشاور: دکتر عزت اله مافی
دانشکده: ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی رشته: جغرافیا گرایش برنامه ریزی روستایی	
تاریخ دفاع: ۱۳۷۵/۱۰/۲۷ تعداد صفحات: ۲۱۷	
کلید واژه ها: (واژه هایی که بیانگر موضوع پایان نامه است) توسعه، توانها، روستاها	

چکیده (حدکثر ده سطر - لطفاً تایپ شود)

منابع و داده های محیط طبیعی، همواره بعنوان یکی از فاکتورهای اساسی رشد و توسعه نواحی جغرافیایی بشمار می روند. عدم اطلاع از توانها و امکانات بالقوه یک فضای جغرافیایی، بهره وری کامل از آن را ناممکن، و تدوین برنامه های مربوط به توسعه اقتصادی و اجتماعی را با مشکل مواجه می کند. لذا پیش از اجرای توسعه، شناخت و تعیین منابع و توانهای محیط طبیعی یک منطقه برای کاربریهای مختلف ضروری می باشد. تا با دانستن استعداد و قابلیت تولیدی سرزمین بتوان جنبه های توسعه را در حال و آینده پیش بینی کرد.

در این رساله، ابتدا به مطالعه توانهای محیط طبیعی، انسانی و اقتصادی پرداخته، و سپس نقش هر یک از آنها را، در توسعه روستایی شهرستان رامسر تعیین کرده ایم. در این تحقیق مشخص گردید که، رشد و توسعه نسبی شهرستان رامسر، بیش از همه عوامل توسعه، مرهون داده ها و توانهای متنوع محیط طبیعی است. اما به دلیل رشد روزافزون جمعیت و عدم رشد متناسب تکنیک و مهارت، دیگر توانهای محیط طبیعی منطقه، با اعمال روشهای سنتی و ابتدایی تولید قادر نخواهد بود که توسعه مطلوبی را برای شهرستان رامسر ایجاد نماید. لذا جهت دستیابی به توسعه پایدار، علاوه بر سرمایه گذاری های بهینه، جهت بهره برداری مطلوب از منابع طبیعی و تولیدی سرزمین، تلاش در جهت ارتقای ویژگیهای کیفی جمعیت بسیار مهم است. در این راستا، سرمایه گذاریهای زیربنایی برای گسترش فعالیت توریسم، بهبود روشها و گونه های محصولات کشاورزی، رونق فعالیت دامداری، گسترش فعالیتهای صنعتی و بهره برداری صحیح و اصولی از منابع جنگلی و مرتعی ضرورتی اجتناب ناپذیر خواهد بود.

تقدیم:

به پدرم، که با تلاش

به مادرم، که با صبر

و به برادرانم علی، عباس و پرویز،

که با تحصیل خود مشوق من بودند

فهرست مطالب

مقدمه ۱۷

فصل اول: کلیات تحقیق و مفاهیم توسعه

کلیات تحقیق ۲۱

۱- مسأله تحقیق ۲۱

۲- اهداف و ضرورت انجام تحقیق ۲۲

۳- روش تحقیق ۲۳

۳-۱- مشخص کردن جامعه نمونه ۲۳

۳-۲- روشهای گردآوری اطلاعات ۲۳

۳-۲-۱- جمع آوری اطلاعات از طریق روش میدانی ۲۳

۳-۲-۲- جمع آوری اطلاعات از طریق منابع کتابخانه‌ای ۲۴

۳-۲-۳- جمع آوری اطلاعات از طریق مصاحبه ۲۴

۳-۲-۴- جمع آوری اطلاعات از طریق ادارات و سازمانها ۲۴

مفاهیم توسعه و توسعه روستایی :

۱- تعریف روستا ۲۷

۲- ضرورت توسعه روستایی ۲۷

۳- توسعه و توسعه روستایی ۲۸

۴- تئوریها و توسعه روستایی ۲۹

۴-۱- نظریه قطب‌گرایی فضائی ۲۹

۴-۲- نظریه و مدل مرکز - پیرامون ۳۰

- ۳-۴- تئوری توسعه از بالا و توسعه از پایین ۳۰
- ۵- عوامل بازدارنده توسعه روستایی ۳۱
- ۶- اهداف توسعه و توسعه روستایی ۳۲
- منابع و مآخذ فصل اول ۳۴

فصل دوم: بررسی توانهای محیط طبیعی شهرستان رامسر

- ۳۶- بررسی منابع و داده‌های محیط طبیعی ۳۶
- ۱- موقعیت جغرافیایی ۳۷
- ۲- ساختمان زمین شناسی ۳۷
- ۳- توپوگرافی ۳۷
- ۱-۳- مناطق کوهستانی ۳۹
- ۲-۳- مناطق جلگه‌ای ۴۱
- ۴- اقلیم ۴۱
- ۱-۴- درجه حرارت ۴۲
- ۱-۱-۴- آب و هوای معتدل خزری ۴۳
- ۲-۱-۴- آب و هوای معتدل کوهستانی ۴۳
- ۳-۱-۴- آب و هوای سرد کوهستانی ۴۳
- ۲-۴- بارندگی ۴۷
- ۱-۲-۴- توده هوای غربی ۴۷
- ۲-۲-۴- توده هوای سرد سیبری ۴۷
- ۳-۲-۴- مکانیسم محلی دریای مازندران ۴۷
- ۳-۴- رطوبت ۴۸
- ۴-۴- باد و جریانهای هوایی ۵۲
- ۱-۴-۴- بادهای غربی ۵۲

- ۵۲..... ۲-۴-۴- بادهای سرد سیبری
- ۵۲..... ۳-۴-۴- نسیم خشکی و دریا
- ۵۲..... ۴-۴-۴- باد گیل وا
- ۵۲..... ۵-۴-۴- باد دشتوا
- ۵۲..... ۶-۴-۴- باد سرتوک
- ۵۴..... ۵- خاک
- ۵۴..... ۱-۵- جنس خاک در مناطق جلگه‌ای
- ۵۴..... ۲-۵- جنس خاک در مناطق کوهستانی
- ۵۵..... ۳-۵- مشکلات بهره‌برداری از خاک
- ۵۷..... ۶- منابع آب
- ۵۷..... ۱-۶- آبهای سطحی
- ۵۷..... ۱-۱-۶- رودخانه‌ها
- ۵۸..... ۲-۱-۶- سدها
- ۶۰..... ۳-۱-۶- دریای مازندران
- ۶۱..... ۲-۶- آبهای زیرزمینی
- ۶۱..... ۱-۲-۶- چاهها
- ۶۱..... ۲-۲-۶- چشمه‌ها
- ۶۲..... ۳-۲-۶- چشمه‌های آب معدنی
- ۶۳..... ۷- پوشش گیاهی
- ۶۴..... ۱-۷- جنگلها
- ۶۴..... ۱-۱-۷- گونه‌های جنگلی
- ۶۶..... ۲-۱-۷- بهره‌برداری از منابع جنگلی
- ۶۷..... ۲-۷- مراتع

- ۶۷..... ۱-۲-۷- مراتع بیلاقی
- ۶۷..... ۲-۲-۷- مراتع میان‌بند
- ۶۹..... ۳-۲-۷- مراتع قشلاقی
- ۶۹..... ۸- حیات جانوری
- ۷۰..... منابع و مآخذ فصل دوم

فصل سوم: جمعیت و نیروی انسانی در شهرستان رامسر

جمعیت

- ۷۳..... ۱- توزیع و تراکم جمعیت
- ۷۳..... ۱-۱- توزیع مکانی جمعیت
- ۷۷..... ۲-۱- تراکم جمعیت
- ۷۷..... ۱-۲-۱- تراکم نسبی جمعیت
- ۸۰..... ۲-۲-۱- تراکم کشاورزی
- ۸۰..... ۲- ترکیب جمعیت
- ۸۰..... ۱-۲- ترکیب جنسی جمعیت
- ۸۲..... ۲-۲- ترکیب سنی جمعیت
- ۳- حرکات جمعیت
- ۸۷..... ۱-۳- حرکات طبیعی جمعیت
- ۸۸..... ۱-۱-۳- میزان موالید
- ۸۹..... ۲-۱-۳- میزان مرگ و میر
- ۹۰..... ۳-۱-۳- میزان رشد جمعیت
- ۹۳..... ۲-۳- حرکات مکانی جمعیت
- ۹۳..... ۱-۲-۳- مهاجرت و جابجایی جمعیت
- ۹۳..... ۱-۱-۲-۳- مهاجرت دائم

- ۹۴..... ۲-۱-۲-۳- مهاجرت فصلی
- ۹۵..... ۳-۱-۲-۳- مهاجرت روزانه
- ۹۷..... ۴- اشتغال برحسب فعالیتهای عمده اقتصادی
- ۹۹..... ۵- سواد
- ۹۹..... ۱-۵- روند تغییرات میزان سواد جمعیت
- ۱۰۲..... ۲-۵- توزیع سواد جمعیت برحسب سطوح تحصیلی
- ۱۰۵..... منابع و مآخذ فصل سوم

فصل چهارم: فعالیت کشاورزی

- ۱۰۸..... اقتصاد روستایی
- ۱۰۸..... اهمیت کشاورزی در اقتصاد ایران
- ۱۰۹..... اهمیت کشاورزی در اقتصاد شهرستان رامسر
- ۱۱۰..... ۱- باغداری
- ۱۱۰..... ۱-۱- مرکبات
- ۱۱۴..... ۲-۱- چای
- ۱۱۷..... ۳-۱- کیوی
- ۱۲۰..... ۴-۱- گل گاوزبان
- ۱۲۴..... ۲- زراعت
- ۱۲۴..... ۱-۲- برنج
- ۱۲۸..... ۲-۲- گندم
- ۱۲۹..... وسعت و ارزش اراضی کشاورزی
- ۱۳۱..... مشکلات و تنگناهای بخش کشاورزی
- ۱۳۲..... ۳- دامداری و دامپروری
- ۱۳۳..... ۱-۳- تعداد دام

- ۱۳۵..... ۲-۳- پرورش احشام بزرگ
- ۱۳۵..... ۱-۲-۳- پرورش گاوهای بومی
- ۱۳۵..... ۲-۲-۳- پرورش گاوهای غیربومی
- ۱۳۶..... ۳-۳- سیستم کوچ، نحوه تغذیه و استفاده احشام بزرگ از مراتع
- ۱۴۰..... ۴-۳- پرورش احشام کوچک
- ۱۴۰..... ۱-۴-۳- سیستم کوچ، و نحوه تغذیه و استفاده احشام کوچک از مراتع
- ۱۴۴..... ۵-۳- طرح قرق و احیاء جنگلها و مراتع، و خروج دامها
- ۱۴۵..... ۱-۵-۳- آثار اقتصادی و اجتماعی خروج دام از جنگلها و مراتع
- ۱۴۶..... ۶-۳- ارزش اقتصادی فعالیت دامداری
- ۱۴۶..... ۱-۶-۳- تامین نیازهای مصرفی خانوار
- ۱۴۷..... ۲-۶-۳- نقش تولیدات دامی در تامین درآمد
- ۱۴۹..... ۳-۶-۳- اهمیت فعالیت دامداری در ایجاد اشتغال
- ۱۴۹..... ۶-۴-۳- اهمیت فعالیت دامداری در به کارگیری بهینه از منابع تولیدی محیط طبیعی
- ۱۴۹.....
- ۱۴۹..... ۷-۳- نحوه فروش دام و فراورده‌های آن
- ۱۴۹..... ۱-۷-۳- عرضه فراورده‌های دامی
- ۱۴۹..... ۲-۷-۳- عرضه دام
- ۱۵۱..... مشکلات و تنگناهای فعالیت دامداری
- ۱۵۱..... فعالیت دامداری و خط و مشی آن در آینده
- ۱۵۳..... ۴- پرورش طیور
- ۱۵۳..... ۱-۴- پرورش طیور به شیوه سنتی
- ۱۵۳..... ۲-۴- پرورش طیور به روش صنعتی
- ۱۵۴..... ۳-۴- اهمیت اقتصادی پرورش طیور در تامین پروتئین

- ۱۵۵..... ۵- پرورش کرم ابریشم.....
- ۱۵۶..... ۶- زنبورداری.....
- ۱۵۷..... ۷- شیلات.....
- ۱۵۸..... ۱-۷- بهره‌برداریهای خانوادگی.....
- ۱۵۸..... ۲-۷- بهره‌برداریهای تعاونی.....
- ۱۶۰..... منابع و مآخذ فصل چهارم.....

فصل پنجم: صنعت و خدمات

- ۱۶۴..... ۱- صنعت.....
- ۱۶۴..... ۱-۱- صنایع کارخانه‌ای.....
- ۱۶۴..... ۲-۱- صنایع دستی.....
- ۱۶۵..... ۱-۲-۱- چادرشب بافی.....
- ۱۶۶..... ۲-۲-۱- قالیبافی.....
- ۱۶۷..... ۲- خدمات.....
- ۱۶۸..... ۱-۲- خدمات و تاسیسات زیربنایی.....
- ۱۶۸..... ۱-۱-۲- حمل و نقل و ارتباطات.....
- ۱۷۱..... ۲-۱-۲- آموزش.....
- ۱۷۳..... ۳-۱-۲- بهداشت و درمان.....
- ۱۷۵..... ۴-۱-۲- آب آشامیدنی.....
- ۱۷۸..... ۵-۱-۲- برق‌رسانی.....
- ۱۷۹..... ۲-۲- توریسم.....
- ۱۸۰..... ۱-۲-۲- جاذبه‌های توریستی شهرستان رامسر.....
- ۱۸۰..... ۱-۱-۲-۲- استفاده از هوای مطبوع و تمیز.....
- ۱۸۰..... ۲-۱-۲-۲- استفاده از مناطق کوهستانی و بیلاقی.....

- ۱۸۰.....۳-۱-۲-۲- استفاده از طبیعت سرسبز و جوامع گیاهی
- ۱۸۱.....۴-۱-۲-۲- استفاده از آب دریا و تفریحات وابسته
- ۱۸۳.....۵-۱-۲-۲- استفاده از آبهای شفابخش معدنی
- ۱۸۳.....۲-۲-۲- اقامتگاههای ثانوی
- ۱۸۴.....۱-۲-۲-۲- اثرات اقتصادی و اجتماعی اقامتگاههای ثانوی
- ۱۸۶.....۳-۲-۲- نقش و اهمیت فعالیت توریسم در توسعه
- ۱۸۷.....مشکلات و تنگناهای فعالیت توریسم
- ۱۸۸.....۳-۲- بازارهای محلی
- ۱۸۹.....۱-۳-۲- تنوع بازارهای محلی
- ۱۸۹.....۲-۳-۲- نقش و اهمیت بازارهای محلی در توسعه
- ۱۹۲.....۴-۲- مسکن
- ۱۹۳.....۱-۴-۲- روستاها با مساکن متفرق و پراکنده
- ۱۹۴.....۲-۴-۲- روستاها با مساکن متمرکز و مجتمع
- ۱۹۵.....۳-۴-۲- سیمای مساکن روستایی و مصالح بکاررفته در آنها
- ۱۹۸.....منابع و مآخذ فصل پنجم
- فصل ششم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری - راهبردهای توسعه**
- ۲۰۱.....جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
- ۲۱۰.....راهبردهای توسعه
- ۲۱۲.....فهرست منابع و مآخذ

فهرست جداول

- جدول شماره ۱- اوضاع جوی در ایستگاه هواشناسی سینوپتیک شهرستان رامسر در سال (۱۳۷۴) ۴۴.....
- جدول شماره ۲- اوضاع جوی در ایستگاه هواشناسی سینوپتیک شهرستان رامسر برحسب ماه در سال (۱۳۷۴) ۴۴.....
- جدول شماره ۳- متوسط دهساله متغیرهای جوی برای هرماه در ایستگاه هواشناسی رامسر طی سالهای (۶۴-۷۴) ۴۶.....
- جدول شماره ۴- مشخصات هیدرولوژیکی جریانات آبی شهرستان رامسر ۵۸.....
- جدول شماره ۵- خصوصیات فیزیکی و شیمیایی آب معدنیهای شهرستان رامسر ۶۳.....
- جدول شماره ۶- جمعیت شهرستان رامسر براساس مناطق شهری و روستایی در سال (۱۳۷۴) ۷۴.....
- جدول شماره ۷- توزیع جمعیت روستایی شهرستان رامسر برحسب دهستانها سال (۱۳۷۴) ۷۶.....
- جدول شماره ۸- تراکم نسبی جمعیت شهرستان رامسر برحسب مناطق شهری و روستایی سال (۱۳۷۴) ۷۷.....
- جدول شماره ۹- تراکم نسبی جمعیت روستایی شهرستان رامسر به تفکیک دهستانها سال (۱۳۷۴) ۷۸.....
- جدول شماره ۱۰- نسبت جنسی مناطق شهری و روستایی شهرستان رامسر سال (۱۳۷۴) ۸۱.....
- جدول شماره ۱۱- نسبت جنسی مناطق روستایی شهرستان رامسر به تفکیک دهستانها سال (۱۳۷۴) ۸۲.....
- جدول شماره ۱۲- ترکیب سنی جمعیت شهرستان رامسر براساس گروههای عمده سنی در سال (۱۳۷۴) ۸۳.....

- جدول شماره ۱۳- ترکیب سنی جمعیت شهرستان رامسر در سال (۱۳۷۴) ۸۵
- جدول شماره ۱۴- میزان موالید جمعیت شهرستان رامسر در سال (۱۳۷۴) ۸۸
- جدول شماره ۱۵- میزان مرگ و میر جمعیت شهرستان رامسر در سال (۱۳۷۴) ۸۹
- جدول شماره ۱۶- میزان موالید، مرگ و میر و رشد جمعیت شهرستان رامسر در سال (۱۳۷۴) ۹۰
- جدول شماره ۱۷- میزان موالید، مرگ و میر و رشد جمعیت مناطق روستایی شهرستان رامسر به تفکیک دهستانها در سال (۱۳۷۴) ۹۱
- جدول شماره ۱۸- روند نرخ رشد جمعیت شهرستان رامسر طی سالهای (۷۴-۴۵) ۹۲
- جدول شماره ۱۹- وضعیت اشتغال جمعیت شهرستان رامسر به تفکیک بخشهای عمده اقتصادی در سال (۱۳۷۰) ۹۷
- جدول شماره ۲۰- درصد تغییرات میزان باسوادان و بی سوادان شهرستان رامسر به تفکیک نقاط شهری و روستایی طی سالهای (۷۴-۵۵) ۹۹
- جدول شماره ۲۱- تعداد و درصد جمعیت باسواد ۶ ساله به بالای مناطق روستایی شهرستان رامسر به تفکیک دهستانها سال (۱۳۷۴) ۱۰۱
- جدول شماره ۲۲- توزیع سواد جمعیت شهرستان رامسر برحسب مقاطع تحصیلی در سال (۱۳۷۴) ۱۰۲
- جدول شماره ۲۳- سطح زیرکشت و میزان تولید وارپته‌های عمده مرکبات شهرستان رامسر در سال زراعی (۷۳-۷۴) ۱۰۳
- جدول شماره ۲۴- متوسط قیمت گونه‌های عمده مرکبات شهرستان رامسر در سال (۱۳۷۴) ۱۱۳
- جدول شماره ۲۵- سطح زیرکشت و مقدار تولید برگ سبز چای در شهرستان رامسر در سال زراعی (۷۳-۷۴) ۱۱۶
- جدول شماره ۲۶- سطح زیرکشت و میزان تولید محصول کیوی شهرستان رامسر در سال زراعی (۷۳-۷۴) ۱۱۸

- جدول شماره ۲۷- برآورد سطح زیرکشت و میزان تولید و درآمد محصولات عمده باغی
شهرستان رامسر در سال زراعی (۷۳-۷۴) ۱۲۱
- جدول شماره ۲۸- قیمت محصولات عمده باغی شهرستان رامسر در سال (۱۳۷۴)..... ۱۲۲
- جدول شماره ۲۹- چگونگی توزیع سطح زیر کشت برنج شهرستان رامسر در سال زراعی
(۷۳-۷۴) ۱۲۴
- جدول شماره ۳۰- سطح زیرکشت و میزان تولید و درآمد محصولات عمده زراعی شهرستان
رامسر در سال زراعی (۷۳-۷۴)..... ۱۲۵
- جدول شماره ۳۱- تعداد دامهای شهرستان رامسر به تفکیک دهستانها در سال (۱۳۷۴)..... ۱۳۳
- جدول شماره ۳۲- تعداد و ارزش تولیدات دامی شهرستان رامسر در سال (۱۳۷۴)..... ۱۴۷
- جدول شماره ۳۳- تعداد دامهای ذبح شده و مقدار گوشت تولیدشده در کشتارگاه شهرستان
رامسر در سال (۱۳۷۴) ۱۵۰
- جدول شماره ۳۴- تعداد طیور محلی شهرستان رامسر در سال (۱۳۷۴)..... ۱۵۳
- جدول شماره ۳۵- تعداد و ظرفیت مرغداریهای صنعتی شهرستان رامسر در سال (۱۳۷۴) ... ۱۵۴
- جدول شماره ۳۶- میزان تولید آبزیان دریایی و پرورشی شهرستان رامسر در سال (۱۳۷۴)..... ۱۵۹
- جدول شماره ۳۷- طول راههای روستایی شهرستان رامسر در سال (۱۳۷۴)..... ۱۷۰
- جدول شماره ۳۸- تعداد مدارس، کلاس و دانش آموزان دوره های ابتدایی، راهنمایی و
متوسطه شهرستان رامسر در سال تحصیلی (۷۴-۷۵)..... ۱۷۲
- جدول شماره ۳۹- موسسات و خدمات پزشکی و درمانی شهرستان رامسر در سال (۱۳۷۴)..... ۱۷۴
- جدول شماره ۴۰- منابع آبی شهرستان رامسر در سال (۱۳۷۴)..... ۱۷۵
- جدول شماره ۴۱- کیفیت عرضه آب در نواحی روستایی شهرستان رامسر به تفکیک دهستانها
در سال (۱۳۷۴) ۱۷۶
- جدول شماره ۴۲- وضعیت بر خورداری روستاهای شهرستان رامسر از نیروی برق به تفکیک
دهستانها در سال (۱۳۷۴)..... ۱۷۸